

Scurte considerații privind particularitățile regimului juridic al perimării cererii de chemare în judecată suspendate pentru introducerea în cauză a moștenitorilor

Brief Considerations Regarding the Particularities of the Legal Regime of the Lapse of the Suspended Lawsuit for the Introduction of the Heirs

*Prof. univ. dr. Daniel Ghiță**
Universitatea din Craiova
Facultatea de Drept

Premise

În cazul supus dezbaterii, esența problemei și, totodată soluția acesteia, rezidă în identificarea unui remediu pentru situația particulară în care nu se poate imputa unei părți o pasivitate culpabilă, de natură a atrage o sancțiune procesuală de tipul perimării. Soluția propusă se circumscrie ideii de suspendare a termenului de perimare pe durata termenului de opțiune succesorală, perioadă în care disocierea succesibil – moștenitor produce consecințe juridice evidente în procesul civil în care, potrivit legii, moștenitorii trebuie introduși în cauză.

În aceste condiții, pentru susținerea soluției propuse sau pentru posibila identificare a alteia prin „analogie”, considerăm utilă evocarea dispozițiilor legale care reglementează situații (cvasi)identice sau asemănătoare și a jurisprudenței, urmând ca dezbaterile pe acest subiect să fixeze o soluție sau, de ce nu, să creeze premisele declanșării mecanismelor de unificare a practicii ori chiar o veritabilă propunere de ameliorare a reglementării.

Spre deosebire de situațiile tipice care se grefează pe culpa părții în lăsarea în nelucrare a procesului, un aspect particular al cazului pus în discuție rezidă în aceea că, suspendarea inițială procesului se produce de drept, deci fără vina părții, iar lipsa de stăruință ce prezumă desistarea intervine subsecvent și constă, cel puțin teoretic, în lipsa diligențelor pentru remedierea cauzei de suspendare. Acest aspect este de natură a imprima un tratament legal diferit pentru situația supusă discuției, care să aibă caracter „special” în raport de dispoziția generală cuprinsă în art. 418 alin. (3) C. pr. civ.

Așa cum este general acceptat, perimarea reprezintă o sancțiune procedurală care constă în stingerea procesului în faza sau în ciclul procesual în care se află (primă instanță, cale de atac, executare silită), bazată pe prezumția de desistare a părții dedusă din faptul lipsei de stăruință în judecată, al pasivității, peste termenul legal¹. Așadar, având ca premisă suspendarea procesului sau lăsarea acestuia în nelucrare, perimarea se fundamentează pe ideea de culpă sau de vină a părții/părților în ceea ce privește cauza de suspendare ori, mai degrabă, persistența acesteia.

În situațiile în care legiuitorul a identificat premisele lipsei culpei, când lăsarea în nelucrare a procesului nu este imputabilă părții, fie a prevăzut expres că perimarea, ca sancțiune, nu operează, fie a diluat în timp producerea efectului acesteia, prin reglementarea unor cazuri de suspendare a cursului termenului de perimare.

Texte legale, jurisprudență și posibile răspunsuri

Art. 416 alin. (3) C. pr. civ. prevede trei situații în care nu se poate considera că există culpa părții:

- când actul de procedură trebuia efectuat din oficiu [de exemplu, atunci când instanța a dispus suspendarea chiar dacă partea a cerut judecarea în lipsă sau partea nu era legal citată; reluarea judecării se face din oficiu în cazurile prevăzute de art. 412 alin. (1) pct. 7 și art. 520 alin. (2) C. pr. civ.].
- când, din motive care nu sunt imputabile părții, cererea nu a ajuns la instanța competentă (de exemplu, în cazul declinării de competență, al strămutării, al ivirii unui conflict de competență).

* daniel.ghita74@yahoo.com.

¹ V. Negru, D. Radu, *Drept procesual civil*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, p. 263.

– când, fără vina părții, cererii nu i se poate fixa termen de judecată (situația suspendării facultative ori, de exemplu, dosarul nu a fost înaintat instanței ce judecă o cale de atac).

Situațiile reglementate de art. 416 sunt aparent limitative, însă, așa cum s-a prefigurat în analiza supusă discuției din soluțiile propuse de doctrină², având în vedere dificultățile pe care reclamantul le poate întâmpina în demersul său de identificare a moștenitorilor ori în accesul la datele personale ale altei persoane care se poate face doar în condițiile legii, nu trebuie exclus concursul instanței, complementar diligențelor reclamantului ori chiar o inițiativă a acesteia din oficiu.

Cu privire la perimare, raportat la cazul de suspendare facultativă prevăzut de art. 413 alin. (1) C. pr. civ., în soluționarea unui recurs în interesul legii, Înalta Curte de Casație și Justiție a pronunțat Decizia nr. 2/2022 prin care s-a decis că: „În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 416 alin. (1) C. pr. civ., în cazul suspendării facultative, dispuse de instanță în temeiul art. 413 alin. (1) pct. 1 C. pr. civ. până la pronunțarea de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene a unei hotărâri preliminare, ca urmare a solicitării unei alte instanțe naționale sau a unei instanțe dintr-un alt stat membru al Uniunii Europene, nu intervine perimarea cererii de chemare în judecată sau, după caz, a căii de atac, în ipoteza în care partea interesată nu solicită repunerea cauzei pe rol în termen de 6 luni de la data pronunțării hotărârii preliminare de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene, instanța de judecată fiind obligată să dispună din oficiu reluarea judecării procesului”.

În mod similar celor statuate de instanța supremă, în cazul supus discuției s-ar putea interpreta textele legale incidente în sensul că „nu intervine perimarea cererii de chemare în judecată în ipoteza în care partea interesată (reclamantul, în cazul suspus discuției) nu solicită repunerea cauzei pe rol în termen de 6 luni de la data pronunțării încheierii de suspendare în temeiul art. 412 alin. (1) pct. 1 C. pr. civ.”. Având în vedere caracterul suspendării - de drept - rămâne în discuție dacă instanța de judecată ar putea fi obligată să dispună din oficiu reluarea judecării procesului.

Cauzele de suspendare a cursului perimării prevăzute de art. 418 C. pr. civ., întemeiate pe lipsa culpei părților în suspendarea procesului, ar putea constitui temei pentru suspendarea termenului de perimare pe durata termenului de opțiune succesorală ori pentru prelungirea acestuia.

Potrivit art. 418 alin. (1) C. pr. civ., cursul perimării este suspendat cât timp durează suspendarea facultativă a judecării reglementată de art. 413 C. pr. civ. Astfel, cursul perimării este suspendat până la definitivarea hotărârii în litigiul civil sau penal care a determinat suspendarea sau până la definitivarea soluției procurorului. De fapt, în acest caz, termenul de perimare nici nu a început să curgă. După definitivarea procesului care a determinat suspendarea, partea devine culpabilă prin faptul că nu stăruie în judecată și începe să curgă termenul de perimare.

În mod similar, în cazul suspus dezbaterii, așa cum de fapt s-a propus de autoare, o posibilă reglementare ar putea prevedea suspendarea cursului perimării cât timp curge termenul de opțiune succesorală și/sau se desfășoară procedura succesorală (notarială, dovedită) finalizată cu emiterea certificatului de moștenitor sau de calitate de moștenitor (necesar mai ales în cazul moștenitorilor nesezinari).

În cazul demarării unui litigiu succesoral, temeiul suspendării cursului perimării l-ar putea constitui chiar dispozițiile art. 418 alin. (1) C. pr. civ.

În temeiul art. 418 alin. (1) C. pr. civ., cursul perimării este suspendat cât timp durează suspendarea judecării - de drept sau judecătorească - în alte cazuri stabilite de lege, dacă suspendarea nu este cauzată de lipsa de stăruință a părților în judecată (de exemplu, suspendarea nu este cauzată de vina părților în cazurile prevăzute de art. 134, art. 143 și art. 307 C. pr. civ.). Acestor cazuri le este asimilată și situația în care suspendarea voluntară pentru lipsa părților a fost dispusă greșit, deși la dosar exista cerere de judecare în lipsă.

În temeiul art. 413 alin. (1) pct. 3 și al art. 418 alin. (1) C. pr. civ., prin legi speciale se pot institui cazuri de suspendare facultativă a judecării care, implicit generează situații de suspendare a cursului perimării.

Declanșarea unei proceduri succesorale notariale, subsecvent suspendării procesului în temeiul art. 412 alin. (1) pct. 1 C. pr. civ., ar putea să reprezinte un astfel de caz, în condițiile reglementării în legea

² Nota nr. 10; (...)”- P. Pop, în Gh.-L. Zidaru, P. Pop, *Drept procesual civil. Procedura în fața primei instanțe și în căile de atac*, 2020, p. 252.

specială. Exercițarea opțiunii succesoriale în termen de un an, declanșarea și desfășurarea procedurii succesoriale notariale, prin ipoteză, exced termenului de perimare și, se constituie în situații ce exclud culpa părții.

Cursul perimării este suspendat în cazurile de suspendare de drept a judecării, prevăzute de art. 412, cursul perimării este suspendat timp de o lună de la data când s-au petrecut faptele care au determinat suspendarea judecării, dacă aceste fapte s-au petrecut în cele din urmă 3 luni ale termenului de perimare. Ipoteza este aceea în care, procesul a fost suspendat (de exemplu, pentru lipsa părților legal citate), iar termenul de perimare a început să curgă, iar în cele din urmă 3 luni ale acestuia una din părți decedează. În acest caz, o nouă suspendare întemeiată pe art. 412 C. pr. civ. nu se mai poate dispune, însă, ca măsură de protecție, cursul perimării este suspendat timp de o lună de la data decesului, adică începe să curgă, din nou, după o lună și va duce la perimare dacă nu se formulează cerere de repunere pe rol.

Similar acestei soluții legale, în cazul suspus discuției, termenul de perimare ar putea fi „prelungit” în ipoteza în care reclamantul arată că demersurile sale în vederea introducerii moștenitorilor sunt laborioase și necesită timp suplimentar sau că există deja moștenitori acceptanți, iar procedura de emitere a certificatelor doveditoare a calității se află în desfășurare.

În fine, conform art. 418 alin. (3) C. pr. civ., perimarea se suspendă pe timpul cât partea este împiedicată de a stăruii în judecată din cauza unor motive temeinic justificate, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege. În această situație, după încetarea împrejurărilor ce au determinat suspendarea, cursul perimării se va relua.

Prin prima situației supusă analizei, dat fiind caracterul laborios al demersului părții, invocarea cu succes a prevederii legale menționate, presupune, așa cum s-a apreciat și în doctrină, dovedirea întinderii în timp a împrejurării ce constituie motiv temeinic.

Evident, situația expusă în speță, se încadrează în prevederile legale menționate, iar ipotezele ce generează dificultăți pentru reclamantul din procesul suspendat în temeiul art. 412 alin. (1) pct. 1 C. pr. civ. pot constitui „motive temeinic justificate”. În egală măsură, așa cum în mod „temeinic justificat” s-a apreciat în chiar rezumatul studiului avansat spre dezbatere, prin prisma unei experiențe judiciare de necontestat a autorului, aprecierea motivelor care pot determina suspendarea cursului perimării, lăsată la aprecierea instanței, în lipsa unor criterii legale, este de natură a pune sub semnul incertitudinii evaluarea unitară a unei situații concrete de genul celei supusă analizei.

Ca o concluzie, în mod cert, mecanismul prevăzut de art. 418 alin. (3) C. pr. civ. nu constituie un remediu suficient pentru a compensa dificultatea legală și faptică a demersului reclamantului din procesul suspendat în temeiul art. 412 alin. (1) pct. 1 C. pr. civ.

În plus, exemplul dat pentru ipoteza de suspendare a cursului perimării prevăzută în teza finală a art. 418 alin. (3) C. pr. civ. – în alte cazuri expres prevăzute de lege – ar putea, de asemenea, să susțină o reglementare a soluției propuse pentru cazul particular suspus discuției. Astfel, conform art. 62 alin. (2) din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, cursul perimării se suspendă pe durata desfășurării procedurii de mediere, dar nu mai mult de 3 luni de la data semnării contractului de mediere.

Nu este lipsită de dificultate pentru reclamant în cazul suspus discuției, nici ipoteza în care, potrivit art. 412 alin. (1) pct. 1 C. pr. civ., acesta solicită termen pentru introducerea în cauză a moștenitorilor, întrucât în situația în care, în pofida eforturilor sale nu finalizează respectivul demers, redevin aplicabile dispozițiile privind suspendarea judecării.